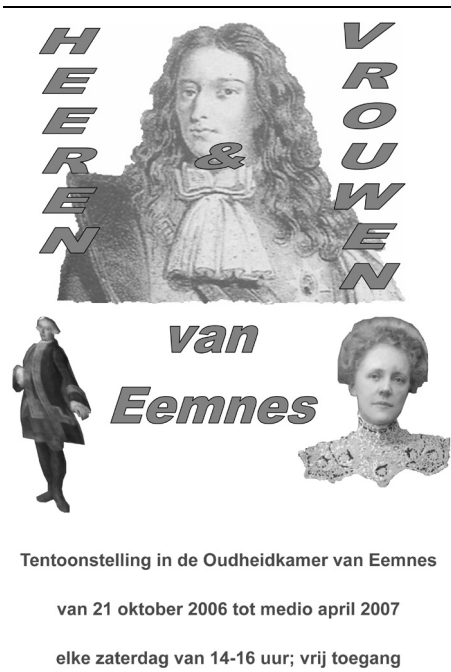

Heeren en Vrouwen van Eemnes

Tentoonstelling in de Oudheidkamer van Eemnes

van 21 oktober 2006 tot medio april 2007

elke zaterdag van 14-16 uur; vrij toegang

Op 21 oktober wordt er in de Oudheidkamer van Eemnes een nieuwe tentoonstelling geopend.

Deze tentoonstelling gaat over de heren en vrouwen, die in het verleden de bevoegdheid hadden om allerlei bestuurders (schout, secretaris, koster, schoolmeester, beurtschipper enz.) te mogen benoemen. In Eemnes is vanaf 1674 prins Willem III, de latere koning van Engeland, de Hoge Heer. Hij had niet alleen benoemingrecht, maar ook de hogere en lagere rechtspraak. Hij mocht doodvonnissen (laten) uitspreken en ten uitvoer brengen.

Hiervoor had hij in Baarn een Rechtshuis laten bouwen.

Als tegenprestatie had hij hier het Jachtrecht. Het voormalig "jacht-huisje" aan de Heidelaan herinnert ons aan het "koninklijk jachtrecht", dat leden van het Huis van Oranje tot in de vorige eeuw hebben gehad.

In 1714 is Eemnes (of liever zijn de beide Eemnessen: Binnendijk en Buitendijk) als "ambacht" (= een rechtsgebied) verkocht aan de meest biedende. De Staten van Utrecht hadden dringend behoefte aan geld. Ysaak van Norden, een rijke Amsterdammer, wordt de nieuwe eigenaar. Hij mag nu de functionarissen benoemen, maar heeft niet de rechtspraak.

Wel koopt hij apart van de Staten het recht om de predikanten van beide hervormde kerken te mogen benoemen (op voordracht van de kerkenraden). Dat recht wordt het "agreatierecht" genoemd. Tot 1922 is dat blijven bestaan; er zijn dus heel wat dominees door de ambachtsheren en ambachtsvrouwen in de loop van twee eeuwen benoemd!

Na het overlijden van Ysaak van Norden is zijn weduwe, Jannetje Parvé, hier de ambachtsvrouwe. Zij heeft er echt werk van gemaakt: een belangrijke brief aan de Staten over een netelige kwestie ligt op de tentoonstelling als bewijs.

Na haar zijn de Hasselaers (waar onze Hasselaarlan naar is genoemd) ambachtsheren van Eemnes (vanaf 1735). Eerst vader Cornelis, slechts twee jaar, daarna zijn zoon Pieter Cornelis. Beiden hebben veel te doen gehad met de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC). En ook andere "Heeren en Vrouwen van Eemnes" waren vaak hier bij betrokken. Daarom op deze tentoonstelling ook aandacht voor deze Compagnie.

De Franse tijd brengt de omwenteling: geen bevoegdheden meer voor de Ambachtsheren. Wel mag het kerkelijk recht worden uitgeoefend. De titel is in de ogen van Johan Sebastiaan van Naamen ook belangrijk. Misschien hoopte hij op herstel van de rechten, toen hij de "heerlijkheden van de beide Eemnessen" uit de nalatenschap van de Hasselaers kocht.

Hij was al heer van Scherpenzeel. Zijn twee zonen konden nu ieder een titel erven. De beide takken van de familie Van Naamen, die van Scherpenzeel en die van Eemnes, hadden door de jaren heen veel contact met elkaar. Huwelijken tussen leden van de familie kwamen een aantal malen voor. Op de tentoonstelling wordt over de maatschappelijke positie van deze familie verteld: hun banen, hun landhuizen, hun hobby's. Nog heden ten dage komen de afstammelingen op fami-

liedagen bij elkaar. En nu nog hebben zijn grote bezittingen in en rond Scherpenzeel.

Over de titel "van Eemnes", die eigenlijk het laatst gevoerd werd door de Ambachtsvrouw Agatha Johanna Citters-Van Naamen van Eemnes, wordt door haar nakomelingen uitgezocht, wie die mag voeren. Jhr. Schelto van Citters, de laatste die het agreatierecht uitoefende, deed het niet. Hij was trouwens ook nog Heer van Gapinge. Zijn zoon, die in de oorlogsjaren zijn erfgenaam werd en die in 1945 overleed, voerde ook deze titel niet. Zijn verloofde en erfgenaam mevr. C.M. Dubois, die in Zwitserland woonde en in 2003 overleed, was wel enige keren in Eemnes op bezoek, maar zij noemde zich ook niet "van Eemnes".

Daarmee is waarschijnlijk een eind gekomen aan de reeks "Heeren en Vrouwen van Eemnes". Overigens is H.M. Koningin Beatrix nog steeds "Vrouw van Baarn, Soest en Ter Eem". En ook die titels zijn uit de periode, dat het Huis van Oranje deze ambachten van de Staten van Utrecht kochten.

Wilt u iets meer te weten komen over de Heerlijkheden van de beide Eemnessen en de bezitters hiervan, kom dan kijken op de tentoonstelling in onze Oudheidkamer. Open: elke zaterdag van 14 tot 16 uur.

Jan Out